

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра громадського здоров'я та нутриціології

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету

_____ Лариса БАЛЬ-ПРИЛИПКО

“4” червня 2026 р.

СХВАЛЕНО

на засіданні кафедри громадського

здоров'я та нутриціології

Протокол № 10 від “2” червня 2026 р.

Завідувач кафедри

_____ Олег ШВЕЦЬ

РОЗГЛЯНУТО

Гарант ОП “Нутриціологія здорового харчування”

_____ Олег ШВЕЦЬ

**РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

Епідеміологія: неінфекційні хвороби

Галузь знань: І «Охорона здоров'я та соціальне забезпечення»

Спеціальність: І9 «Громадське здоров'я»

Освітня програма: Нутриціологія здорового харчування

Факультет: Харчових наук, нутриціології та управління якістю

Розробник: Ганущак Андрій Васильович, асистент кафедри громадського здоров'я та нутриціології

Київ – 2026 р.

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра громадського здоров'я та нутриціології

ЗАТВЕРДЖЕНО

Факультет харчових наук, нутриціології
та управління якістю

“4” червня 2026 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

Епідеміологія: неінфекційні хвороби

Галузь знань: І «Охорона здоров'я та соціальне забезпечення»

Спеціальність: І9 «Громадське здоров'я»

Освітня програма: Нутриціологія здорового харчування

Факультет: Харчових наук, нутриціології та управління якістю

Розробник: Ганущак Андрій Васильович, асистент кафедри громадського здоров'я та нутриціології

Київ – 2026 р.

1. Опис навчальної дисципліни “Епідеміологія: неінфекційні хвороби”

Найменування показників	Характеристика дисципліни (денна форма)
Вид дисципліни	Обов'язкова (профільна фахова)
Загальна кількість годин / кредитів ECTS	150 годин / 5,0 кредитів ECTS
Кількість змістових модулів	3 змістові модулі
Курс підготовки	3 курс
Семестр	6 семестр
Лекційні заняття	30 годин
Практичні (лабораторні) заняття	45 годин
Самостійна робота студентів (СРС)	75 годин
Форма підсумкового контролю	Семестровий іспит

2. Мета, завдання та компетентності навчальної дисципліни

Мета дисципліни: Формування у майбутніх бакалаврів із громадського здоров'я та нутриціології комплексної системи теоретичних знань і практичних навичок щодо епідеміологічних закономірностей виникнення, поширення та перебігу хронічних неінфекційних захворювань (НІЗ) серед різних груп населення. Особливий акцент робиться на опануванні методології доказової медицини та нутриційної епідеміології для розробки, моніторингу й оцінки ефективності популяційних і групових програм аліментарної превенції.

Завдання дисципліни:

- Вивчення теоретичних основ епідеміології НІЗ та концепції багатofакторного етіологічного генезу хронічної патології;
- Освоєння методів розрахунку та інтерпретації показників епідеміологічного ризику (відносний ризик, відношення шансів, атрибутивний ризик);
- Формування навичок організації та проведення обсерваційних і експериментальних епідеміологічних досліджень;
- Аналіз структури захворюваності, інвалідності та смертності від провідних НІЗ (серцево-судинні хвороби, цукровий діабет, онкопатологія);
- Оцінка ролі аліментарних факторів (дефіцитів макро- і мікронутрієнтів, надмірного споживання ультрапастеризованої їжі та цукрів) як ключових модифікованих ризиків;
- Розробка науково обґрунтованих дієтологічних рекомендацій та інтервенцій у межах первинної і вторинної профілактики НІЗ.

Матриця компетентностей та результатів навчання:

Загальні компетентності (ЗК):

- ЗК 01. Здатність до абстрактного мислення, глибокого аналізу інформації та синтезу наукових даних.
- ЗК 04. Здатність застосовувати фундаментальні знання превентивної медицини в реальних практичних ситуаціях.
- ЗК 07. Здатність приймати обґрунтовані рішення в умовах неповної інформації на основі гайдлайнів доказової медицини.

Спеціальні (фахові) компетентності (СК):

- СК 10. Здатність обґрунтовувати, проектувати та координувати комплексні заходи з профілактики (первинної, вторинної та третинної) захворювань серед різних верств населення.
- СК 14. Здатність оцінювати фактичний стан харчування, виявляти аліментарні ризики та розраховувати фізіологічні потреби в нутрієнтах з урахуванням епідеміологічного профілю групи.
- СК 15. Здатність проводити масову просвітницьку, консультативну та превентивну роботу серед населення з питань раціоналізації харчування та профілактики метаболічних розладів.

Програмні результати навчання (ПРН):

- ПРН 11. Вміння розробляти, планувати та впроваджувати заходи первинної та вторинної профілактики хронічних неінфекційних захворювань, базуючись на аналізі епідеміологічної картини регіону.
- ПРН 15. Володіння методами популяційного аналізу, оцінки нутриційного статусу груп ризику та здатність створювати адаптовані протоколи аліментарної підтримки гормонального та метаболічного балансу.

3. Програма та структура навчальної дисципліни

Назва змістових модулів і тем

Назва змістових модулів і тем	Кількість годин (денна форма навчання)			
	Усього	Лекції	Практ.	СРС
Змістовий модуль 1. Методологічні основи епідеміології неінфекційних захворювань	40	10	15	25
Тема 1. Вступ до епідеміології НІЗ. Концепція багатофакторної етіології	8	2	3	5

хронічних хвороб.				
Тема 2. Епідеміологічні ризики. Дизайни обсерваційних когортних досліджень. Ризик (RR).	8	2	3	5
Тема 3. Дослідження “випадок-контроль” у вивченні хронічної патології. Відношення шансів (OR).	8	2	3	5
Тема 4. Експериментальна епідеміологія. Рандомізовані контрольовані клінічні випробування.	8	2	3	5
Тема 5. Епідеміологічний нагляд. Глобальна методологія STEPS ВООЗ та її інструментарій.	8	2	3	5
Змістовий модуль 2. Епідеміологія та профілактика головних хронічних НІЗ	34	8	12	25
Тема 6. Епідеміологія серцево-судинних захворювань (ССЗ). Моніторинг та оцінка за шкалою SCORE.	9	2	3	5
Тема 7. Епідеміологія цукрового діабету 2-го типу. Оцінка популяційного ризику (FINDRISC).	8	2	3	5
Тема 8. Онкологічні захворювання як епідеміологічна проблема. Канцерогенні чинники довкілля.	8	2	3	5
Тема 9. Хронічні респіраторні хвороби та ментальне здоров'я. Оцінка концепції Глобального тягаря хвороб.	9	2	3	5

Змістовий модуль 3. Нутриційна епідеміологія та аліментарна профілактика	46	12	18	25
Тема 10. Методологія нутриційної епідеміології. Скринінг та методи оцінки фактичного раціону.	8	2	3	5
Тема 11. Пандемія ожиріння та метаболічного синдрому. Антропометричний та соматичний контроль.	7	2	3	5
Тема 12. Епідеміологія мікронутрієнтних дефіцитів (“прихований голод”). Стратегії фортифікації.	8	2	3	5
Тема 13. Аліментарні чинники регуляції запалення, стероїдогенезу та підтримки імунітету.	7	2	3	5
Тема 14. Багаторівневі стратегії первинної, вторинної та третинної профілактики НІЗ.	8	2	3	5
Тема 15. Розробка, впровадження та оцінка національних дієтологічних рекомендацій.	8	2	3	5
УСЬОГО ГОДИН	150	30	45	75

4. Програма практичних (лабораторних) занять

Практичний курс розроблено з метою закріплення навичок статистичного розрахунку, епідеміологічного аналізу та формування комплексних профілактичних програм. Нижче наведено розгорнутий план занять.

1. Практичне заняття №1. Тема: Розрахунок та графічний аналіз показників захворюваності, хворобливості (поширеності) та смертності від НІЗ на прикладі статистичних звітів Центру громадського здоров'я України. (3 год.)

2. **Практичне заняття №2.** Тема: Організація проспективного когортного дослідження. Математичний розрахунок показників кумулятивного інциденту, відносного ризику (RR) та атрибутивного ризику (AR). (3 год.)
3. **Практичне заняття №3.** Тема: Специфіка дизайну досліджень "випадок-контроль". Побудова чотирипільної таблиці спряженості, розрахунок та інтерпретація відношення шансів (OR) для аліментарних факторів. (3 год.)
4. **Практичне заняття №4.** Тема: Аналіз систематичних помилок (bias) та конфаундерів (змішуючих факторів) в обсерваційних епідеміологічних дослідженнях. Методи рандомізації та стратифікації. (3 год.)
5. **Практичне заняття №5.** Тема: Вивчення та практичне моделювання етапів епідеміологічного моніторингу за протоколами STEPS BOO3 (Крок 1: Анкетування; Крок 2: Фізикальні вимірювання; Крок 3: Біохімічні тести). (3 год.)
6. **Практичне заняття №6.** Тема: Оцінка кардіоваскулярного ризику у пацієнтів без клінічних проявів ССЗ за допомогою оновленої шкали SCORE-2. Розробка превентивної картки модифікації способу життя. (3 год.)
7. **Практичне заняття №7.** Тема: Скринінг ризику розвитку цукрового діабету 2-го типу серед студентської молоді за шкалою FINDRISC. Оцінка впливу абдомінального ожиріння. (3 год.)
8. **Практичне заняття №8.** Тема: Робота з даними Національного канцер-реєстру України. Аналіз епідеміологічних трендів онкопатології, пов'язаної із харчовими канцерогенами (акриламід, нітрозаміни). (3 год.)
9. **Практичне заняття №9.** Тема: Розрахунок показника DALY (роки життя, скориговані за інвалідністю) для оцінки Глобального тягара хвороб (GBD) при хронічних обструктивних захворюваннях легень. (3 год.)
10. **Практичне заняття №10.** Тема: Практичне використання методів оцінки фактичного харчування в нутриційній епідеміології. Проведення 24-годинного відтворення раціону та аналіз частоти споживання (FFQ). (3 год.)
11. **Практичне заняття №11.** Тема: Комплексна антропометрична оцінка нутриційного статусу (ІМТ, обхват талії/стегон, каліперометрія складка). Визначення метаболічного ризику. (3 год.)
12. **Практичне заняття №12.** Тема: Епідеміологічний аналіз поширеності дефіциту вітаміну D, заліза та йоду в регіоні. Обґрунтування технологічних рішень фортифікації масових продуктів харчування. (3 год.)
13. **Практичне заняття №13.** Тема: Проектування індивідуального "Антиоксидантного дієтологічного протоколу" для зниження системного хронічного запалення низької інтенсивності - основи розвитку НІЗ. (3 год.)

14. **Практичне заняття №14.** Тема: Складання алгоритму первинної профілактики метаболічного синдрому для корпоративного сектору (програми Wellness на робочому місці). (3 год.)

15. **Практичне заняття №15.** Тема: Захист індивідуальних науково-дослідних проектів. Підсумковий модульний контроль з курсу. (3 год.)

5. Самостійна робота студентів (СРС)

№ з/п	Назва теми та види завдань самостійної роботи	Кількість годин
1	Опрацювання додаткової наукової літератури щодо концепції епігенетичного впливу дієти на експресію генів НІЗ.	9.5
2	Аналіз баз даних Кокранівської бібліотеки (Cochrane Library) щодо ефективності середземноморської дієти у превенції інсультів.	9.5
3	Підготовка критичного реферативного огляду статті з міжнародного журналу (на вибір: *Lancet*, *Nutrients*) з нутриційної епідеміології.	9.5
4	Вивчення структури та нормативно-правової бази Глобальної стратегії ВООЗ з харчування, фізичної активності і здоров'я.	9.0
5	Розробка авторської скринінгової анкети для виявлення ранніх маркерів порушень харчової поведінки як фактора ризику метаболічних розладів.	9.5
6	Розв'язання ситуаційних розрахункових задач з епідеміології (розрахунок відносних та атрибутивних ризиків за готовими когортними матрицями).	9.5
7	Створення мультимедійної презентації на тему: "Вплив естроболу та кишкової мікробіоти на гормональний баланс жінок: епідеміологічні докази".	9.0
8	Підготовка до підсумкового тестового контролю та семестрового іспиту.	9.5
	УСЬОГО ГОДИН СМОСТІЙНОЇ РОБОТИ	75

6. Методи навчання та форми контролю

Методи навчання: При викладанні дисципліни використовуються як традиційні академічні методи, так і сучасні інтерактивні підходи:

- **Словесні:** проблемні лекції, інтерактивні дискусії, евристичні бесіди.
- **Наочні:** мультимедійні лекції-презентації, демонстрація статистичних дашбордів ВООЗ та ІНМЕ.
- **Практичні:** лабораторний практикум, розв'язання наскрізних ситуаційних епідеміологічних задач, робота у малих групах (командні кейси).

- **Інноваційні:** метод Case-Study (аналіз реальних популяційних епідеміологічних досліджень, наприклад, *Framingham Heart Study*), метод проектів.

Форми контролю: Контроль успішності студентів є комплексним і включає:

- **Поточний контроль:** оцінювання активності на практичних заняттях, експрес-тестування (летючки), перевірка виконання СРС.
- **Модульний контроль:** проведення двох обов'язкових письмових/комп'ютерних модульних атестацій за допомогою платформи Elearn НУБіП.
- **Підсумковий контроль:** семестровий письмово-усний іспит, що включає теоретичну та практичну компоненти.

7. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Оцінювання здійснюється відповідно до Положення про кредитно-модульну систему навчання в НУБіП України. Максимальна сума становить 100 балів (70 балів - поточна робота протягом семестру, 30 балів - іспит).

Підсумковий іспит

Загальна сума балів

Поточний контроль та самостійна робота (семестровий рейтинг R_{HP})			Підсумковий іспит	Загальна сума балів
Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	Змістовий модуль 3		
Макс. 20 балів	Макс. 25 балів	Макс. 25 балів	Макс. 30 балів	100 балів

Шкала оцінювання знань студентів:

Сума балів за всі види діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	A	Відмінно
82 – 89	B	Добре
74 – 81	C	
64 – 73	D	Задовільно
60 – 63	E	
35 – 59	FX	Незадовільно з можливістю повторного складання
0 – 34	F	Незадовільно з обов'язковим повторним курсом

Політика оцінювання

Політика щодо дедлайнів та перескладання:	Роботи, які здаються із порушенням термінів їх здачі без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання модулів відбувається виключно із дозволу лектора за наявності
--	---

	поважних причин: лікарняний тощо.
Політика щодо академічної доброчесності:	Списування з будь якого джерела чи пристрою під час контрольних робіт, екзаменів, виконання тестів тощо заборонено. Реферати повинні мати відповідні посилання на використану літературу та список використаних джерел.
Політика щодо відвідування:	Відвідування усіх видів занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись індивідуально (в он-лайн форматі виключно за погодженням із деканом факультету).

8. Методичне забезпечення та інформаційні ресурси

Навчально-методичний комплекс дисципліни включає: Електронний навчальний курс на навчальній платформі Elearn НУБіП України; конспекти лекцій та презентаційні матеріали у форматі PDF; інструктивно-методичні вказівки до виконання лабораторно-практичних робіт; індивідуальні картки розрахункових та ситуаційних завдань.

Рекомендована література:

Основна література:

1. Закон України "Про систему громадського здоров'я" від 06.09.2022 р. № 2573-IX (у чинній редакції станом на 2026 рік).
2. Національний план дій щодо неінфекційних хвороб для досягнення глобальних цілей сталого розвитку(чинні розпорядження Кабінету Міністрів України та Стратегія розвитку системи громадського здоров'я).
3. Епідеміологія: підручник для студентів вищих медичних навчальних закладів / за ред. проф. І. П. Колеснікової. Київ: ВСВ "Медицина", 2020. 520 с.
4. Willett W. Nutritional Epidemiology. 3rd ed. Oxford University Press; 2013. 552 p.
5. Громадське здоров'я: підручник для студентів магістратури / за ред. проф. В. Ф. Москаленка. 3-тє вид. Київ: КНИГА-ПЛЮС, 2022. 424 с.

Допоміжна література:

1. Frates E., Hivert M. F., Duggan C. Essentials of Clinical Nutrition in Healthcare. 1st ed. New York: McGraw Hill; 2024. 384 p.
2. Callis T. C. The Building Blocks of Life: A Nutrition Foundation for Healthcare Professionals. Abingdon, Oxon: Routledge; 2023. 152 p.

3. Кручаниця М. І., Миронюк І. С., Розумикова Н. В. та ін. Основи харчування: підручник. Ужгород: Вид-во УжНУ "Говерла", 2019. 252 с.
4. Gordis L., Celentano D. D. Gordis Epidemiology. 6th ed. Philadelphia: Elsevier Saunders; 2019. 433 p.
5. Ahrens W., Pigeot I. Handbook of Epidemiology. 2nd ed. Springer; 2014. 2514 p.
6. Виноград Н. О., Васишин З. П., Козак Л. П. Загальна епідеміологія: навчальний посібник. 4-е вид. Київ: ВСВ "Медицина", 2018. 176 с.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет:

1. Офіційний сайт Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ), розділ "Noncommunicable diseases" (Неінфекційні хвороби): <https://www.who.int/health-topics/noncommunicable-diseases>
2. Інструментарій ВООЗ для епідеміологічного нагляду за факторами ризику НІХ (WHO STEPS): <https://www.who.int/teams/noncommunicable-diseases/surveillance/systems-tools/steps>
3. Центр громадського здоров'я МОЗ України (Платформа моніторингу неінфекційних захворювань в Україні): <https://phc.org.ua>
4. Глобальний моніторинг тягаря хвороб - Institute for Health Metrics and Evaluation (IHME): <https://www.healthdata.org>
5. Міжнародний альянс із боротьби з неінфекційними хворобами (NCD Alliance): <https://ncdalliance.org>